

Istungidokument

B9-0407/2021

6.7.2021

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 132 lõikele 2

opositsiooni, eelkõige Rahvaste Demokraatliku Partei (HDP) mahasurumise kohta Türgis
(2021/2788(RSP))

Özlem Demirel, Nikolaj Villumsen, Giorgos Georgiou, Manu Pineda
fraktsiooni The Left nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon opositsiooni, eelkõige Rahvaste Demokraatliku Partei (HDP) mahasurumise kohta Türgis (2021/2788(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 24. juuni 2021. aasta järeldusi ning muid asjakohaseid nõukogu ja Euroopa Ülemkogu järeldusi Türgi kohta,
- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Türgi kohta, eelkõige 5. mai 2021. aasta resolutsiooni komisjoni 2019. ja 2020. aasta Türgit käsitlevate aruannete kohta¹, 20. jaanuari 2021. aasta resolutsiooni inimõiguste olukorra kohta Türgis ning eelkõige Selahattin Demirtaşı ja teiste meelsusvangide juhtumi kohta² ning 19. septembri 2019. aasta resolutsiooni olukorra kohta Türgis ja eelkõige valitud linnapeade ametist tagandamise kohta³,
- võttes arvesse komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 22. märtsi 2021. aasta ühisteatist ELi ja Türgi vaheliste poliitiliste, majandus- ja kaubandussuhete olukorra kohta (JOIN(2021)0008),
- võttes arvesse Euroopa välisteenistuse välisasjade ja julgeolekupoliitika pressiesindaja 19. augusti 2019. aasta avaldust valitud linnapeade ametist tagandamise ja sadade inimeste kinnipidamise kohta Türgi kaguosas,
- võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning Euroopa naabuspoliitika ja laienemisläbirääkimiste voliniku 4. novembri 2016. aasta avaldust mitme HDP liikme, sealhulgas erakonna kaasesimeeste kinnipidamise kohta,
- võttes arvesse 3. oktoobril 2005heaks kiidetud ELi ja Türgi vaheliste läbirääkimiste raamistikku ja asjaolu, et Türgi (nagu kõigi läbirääkijariikide) ühinemine ELiga sõltub Kopenhaageni kriteeriumide täielikust täitmisest,
- võttes arvesse Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 46, milles on sätestatud, et kõrged lepinguosalisel kohustuvad järgima Euroopa Inimõiguste Kohtu lõplikke otsuseid kõigis nende osalusega kohtuasjades, mis tähendab, et Türgi on kohustatud rakendama kõigi Euroopa kohtute, sealhulgas Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid,
- võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu 20. novembri 2018. aasta otsust kohtuasjas Selahattin Demirtaş vs. Türgi ja Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja 22. detsembri 2020. aasta otsust kohtuasjas Selahattin Demirtaş vs. Türgi (14305/17),
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 24. jaanuari 2019. aasta resolutsiooni 2260 „The worsening situation of opposition politicians in Turkey: what

¹ Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0243.

² Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0028.

³ ELT C 171, 6.5.2021, lk 8.

can be done to protect their fundamental rights in a Council of Europe member State?“ (Opositsioonipoliitikute halvenev olukord Türgis: mida on võimalik teha nende põhiõiguste kaitsmiseks Euroopa Nõukogu liikmesriigis?),

- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni arvamusi, eriti 10.–11. märtsi 2017. aasta arvamusi – arvamust põhiseaduse muudatuste kohta, mille Suur Rahvuskogu võttis vastu 21. jaanuaril 2017 ja mis pandi hääletusele 16. aprilli 2017. aasta riiklikul referendumil, arvamust hiljutistes erakorralise seisukorra dekreetseadustes esitatud meetmete kohta seoses meediavabadusega ning arvamust kriminaalrahukohtunike ülesannete, pädevuste ja toimimise kohta, 6.–7. oktoobri 2017. aasta arvamust 1. septembri 2016. aasta erakorralise seisukorra dekreetseaduse nr 674 Türgis kohapeal demokraatia rakendamist käsitlevate sätete kohta, 9.–10. detsembri 2016. aasta arvamust pärast 15. juuli 2016. aasta ebaõnnestunud riigipöördekatset vastu võetud erakorralise seisukorra dekreetseaduste nr 667–676 kohta ning 14.–15. oktoobri 2016. aasta arvamust põhiseaduse artikli 83 teise lõigu (parlamendiliikmete puutumatus) kohaldamise peatamise kohta,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,
- A. arvestades, et ELi ja Türki vaheliste heade suhete ülioluline eeldus on õigusriigi ja rahvusvahelise avaliku õiguse põhimõtete järgimine, sealhulgas eelkõige võimude lahusus ning võitlus korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu, ühinemisvabadus ja õigus rahumeelselt meelt avaldada, väljendusvabadus ning rahvusvähemuste ja muude vähemuste ja kogukondade õigused;
 - B. arvestades, et põhivabaduste olukord hakkas Türgis halvenema juba enne erakorralist seisukorda, mis kuulutati välja pärast 2016. aasta riigipöördekatset, mis on hukka mõistetud; arvestades, et õiguse on integreeritud hulk erakorralise seisukorra õigusnorme ja piiravaid sätteid, ning arvestades, et seetõttu on erakorralise seisukorra mõju demokraatialle ja põhiõigustele Türgis endiselt teravalt tunda;
 - C. arvestades, et viimastel aastatel on Türki ametivõimud pidevalt rünnanud opositsioonierakondi ja eelkõige HDPd, sealhulgas selle liikmeid süüdi mõistnud, ning avaldanud neile survet;
 - D. arvestades, et Türki kassatsioonikohtu peaprokurör esitas 17. märtsil 2021 esimest korda konstitutsioonikohtule süüdistusakti, milles ta nõudis HDP laialisaatmist;
 - E. arvestades, et 31. märtsil 2021 toimus konstitutsioonikohtu üldkogus süüdistusakti esimene läbivaatamine, mille käigus leiti menetluslikke puudusi ning otsustati paluda peaprokuratuuril need puudused kõrvaldada;
 - F. arvestades, et 7. juunil 2021 esitas peaprokurör konstitutsioonikohtule läbivaadatud süüdistusakti, milles ta nõudis HDP laiali saatmist, poliitilist keeldu peaaegu 600-le HDP poliitikule ja erakonna pangakontode külmutamist;
 - G. arvestades, et 21. juunil 2021 kiitis konstitutsioonikohtu üldkogu muudetud süüdistusakti ühehäälselt heaks;
 - H. arvestades, et peaprokurör on enamiku HDP vastu esitatud süüdistustest rajanud

2014. aasta oktoobris Kobanes toimunud meeleavaldustele, mis suruti vägivaldselt maha ja kus Türgi julgeolekujõud tapsid palju inimesi ning millega seoses on käimas kohtumenetlus HDP poliitikute, sealhulgas endiste kaasesimeeste Selahattin Demirtaşı ja Figen Yüksekdaşı vastu;

- I. arvestades, et need süüdistused põhinesid peamiselt HDP keskjuhatuse säutsul (6. oktoober 2014), milles kutsuti inimesi üles meelt avaldama, et näidata üles solidaarsust Kobane elanikega ISISe vastu ja Türgi poolt Kobane suhtes kehtestatud embargo vastu;
- J. arvestades, et nn Kobane kohtuasjas on 108 süüdistatavat, kes kuuluvad HDPsse; arvestades, et neist 28 on kohtuistungiteni vahi alla võetud; arvestades, et kuuete inimesele on kehtestatud kohtulikud piirangud ja 75 inimese kohta on välja antud vahistamismäärus;
- K. arvestades, et vahetult pärast 2015. aasta juunis toimunud üldvalimisi ja seejärel 2016. aastal rünnati sadu HDP büroosid, sealhulgas Ankaras asuvat peakorterit, ning paljud neist põletati maha; arvestades, et 17. juunil 2021. aastal ründas jahipüssiga relvastatud isik HDP İzmiri bürood; arvestades, et büroos viibis sel ajal erakonna töötaja tütar Deniz Poyraz, kes sai tulistamise tagajärjel surma;
- L. arvestades, et İzmiris asuv HDP hoone oli rünnaku eel mitu kuud sihtmärgiks; arvestades, et İzmiris töötavad HDP erakonna ametnikud olid politseid ja kubernerit teavitanud, et nende vastu võidakse toime panna rünnak, kuid politsei ei rakendanud ettevaatusabinõusid; arvestades, et HDP büroode ründajad said innustust valitsuse HDP-vastastest seisukohtadest;
- M. arvestades, et justiitsministeeriumi prokurörid esitasid 30. juunil 2021 Türgi Suure Rahvussamblee ühisele konstitutsiooni- ja õiguskomisjonile kokkuvõtteid menetlustest, mille eesmärk on võtta kuue opositsioonierakonna 20 opositsiooniaktivistilt seadusandja puutumatus;
- N. arvestades, et need menetlused on suunatud 15 HDPsse kuuluva parlamendiliikme vastu, Vabariikliku Rahvapartei (CHP) juhi Kemal Kılıçdaroğlu ja ühe seadusandja vastu igast ülejäänud opositsioonierakonnast, s.o Demokraatlikust Regioonide Parteist (DBP), İYİst (Hea erakond), Türgi Töölisparteist (TİP) ja Demokraatide Parteist (DP);
- O. arvestades, et Türgi parlamendi endist liiget aastatel 2007–2018, HDP endist kaasesimeest ning presidendikandidaati 2014. ja 2018. aasta valimistel hr Demirtaşı (kes sai 2014. aastal 9,76 % ja 2018. aastal 8,32 % häältest) on peetud üle nelja aasta kinni põhjendamatute süüdistuste alusel ja hoolimata kahest Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusest tema vabastamiseks;
- P. arvestades, et alates 31. märtsil 2019 toimunud kohalikest valimistest on 65st Türgi kaguosas demokraatlikult valitud HDP linnapeast 59 asendatud valitsuse poolt ametisse nimetatud provintside kuberneride või usaldusisikutega ja seda põhjendusel, et nende linnapeade suhtes on väidetavate sidemete tõttu terrorismiga käimas kriminaaluurimine; arvestades, et 36st vahistatust kohtumenetluse käigus 32 vabastati, kuid kuus valitud kaaslinnapead on endiselt vanglas;

1. on väga mures tõsise põhivabadustest taganemise, inimõiguste olukorra ning demokraatia ja õigusriigi jätkuva õõnestamise pärast Türgis, millega rikutakse Kopenhaageni kriteeriume;
2. rõhutab, et ELi ja Türgi suhete positiivse tegevuskava ja Türgi negatiivse tegevuskava vahel on suur kontrast ning sellega lämmatatakse suure osa ühiskonnaliikmete kodanikuaktiivsus täielikult; peab sellega seoses kahetsusväärseks viimatist negatiivset sündmust, s.o seda, et Türgi taganes Istanbuli konventsioonist dekreediga, mis jõustus 1. juulil 2021;
3. väljendab suurt muret selle pärast, kuidas Türgi ametivõimud opositsiooni, täpsemalt HDPd, kohtlevad ja ründavad; mõistab HDP ja kõigi teiste Türgi opositsioonierakondade represseerimise väga karmilt hukka; kutsub Türgi ametivõime üles opositsiooni esindajate mahasurumise viivitamata lõpetama ning eelkõige lõpetama HDP ja kurdide vastu suunatud pidevad repressioonid ja vaenukampaaniad;
4. mõistab hukka Izmiris asuvas HDP büroos toime pandud rünnaku, mille tagajärjel tapeti Deniz Poyraz; avaldab tema sugulastele ja sõpradele kaastunnet; nõuab, et ametivõimud uuriks seda juhtumit põhjalikult ja annaksid süüdlased kohtu alla; on veendunud, et see tapmine on seotud HDP laiema tagakiusamisega ja kõigi opositsiooniesindajate mahasurumisega president Erdogani režiimi poolt;
5. on väga mures süüdistusakti pärast, mille Türgi kassatsioonikohtu peaprokurör esitas uuesti konstitutsioonikohtule ja mille abil püütakse HDP laiali saata ja keelata rohkem kui 600 HDP liikmel poliitiline tegevus; on kindlalt veendunud, et HDP laialisaatmise otsusega tipnesid lihtsalt üldised pingutused, mida on mitu aastat tehtud, et see opositsiooni esindav erakond likvideerida, ja mille käigus on tuhandeid erakonnaliikmeid, parlamendisaadikuid ja linnapeasid peamiselt terrorismisüüdistuste alusel kohtu alla antud;
6. mõistab kindlalt hukka endiste HDP kaasesimeeste Figen Yüksekdaği ja Selahattin Demirtaşe – kes on ka opositsioonijuht ja endine presidendikandidaat – jätkuva kinnipidamise alates 2016. aasta novembrist; tuletab meelde Euroopa Inimõiguste Kohtu 20. novembri 2018. aasta otsust kohtuasjas Selahattin Demirtaş vs. Türgi, mida kinnitati Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja 22. detsembri 2020. aasta otsusega ja milles kutsutakse Türgi ametivõime üles hr Demirtaşı viivitamata vabastama;
7. mõistab hukka otsuse jätta HDP liikmed Leyla Güven, Ömer Faruk Gergerlioğlu ja Musa Farisoğulları parlamendikohast ja puutumatuses ilma ning mõistab hukka nende vahistamise pärast seda otsust; kutsub Türgi ametivõime üles need isikud viivitamata vabastama ja nende vastu esitatud süüdistustest loobuma;
8. on väga mures, et kõigile opositsioonierakondadele avaldatakse järjest rohkem survet ning justiitsministeeriumi prokurörid otsustasid hiljuti esitada Türgi Suure Rahvusassamblee ühisele konstitutsiooni- ja õiguskomisjonile kokkuvõtted menetlustest, mille eesmärk on võtta kuue opositsioonierakonna 20 opositsiooniaktivistilt seadusandja puutumatus;
9. nõuab, et viivitamata ja tingimusteta vabastataks Selahattin Demirtaş ja kõik teised poliitvangid, kes kannavad või ootavad vanglakaristust seetõttu, et on seotud Türgi

demokraatliku opositsiooniga; nõuab sellega seoses, et nn Kobane kohtuprotsess ja HDP liikmete kohtu alla andmine lõpetataks;

10. lükkab tagasi nõukogu pakutud positiivse tegevuskava elluviimise väljavaate, sest puuduvad selged tingimused, mille kohaselt peab Türgi Kopenhaageni kriteeriumide ja rahvusvahelise õiguse alusel täielikult austama kõigi ELi liikmesriikide puhul demokraatiat, õigusriiki ja põhiõigusi; on kindlalt veendunud, et riigi välissuhete positiivne tegevuskava saab kehtima jääda ainult siis, kui seda toetatakse sisepoliitikaga, mille kohaselt austatakse oma rahva demokraatlikke õigusi ja põhivabadusi ning välistatakse meelevaldsed ja ebademokraatlikud riigipoolsed repressioonid;
11. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon Euroopa Ülemkogu eesistujale, nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning Türgi Vabariigi valitsusele ja parlamendile.